

Értékes és korszerű folyóiratállományunk naponta 12-20 óráig áll a folyóiratolvasóban olvasóink rendelkezésére.

Cholnoky Tiborné

+ + +

A NEHÉZIPARI MŰSZAKI EGYETEM KÖNYVTÁRÜGYE A MÁSODIK ÉVTIZED ELEJÉN

Fiatalkorunk 1959-ben ünnepelte fennállásának tizedik évfordulóját. Mint a nehézipari műszaki felsőoktatás intézményét, nevelő, oktató és kutató munkájában támogatja a Központi Könyvtár, szem előtt tartva egyetem és könyvtár kapcsolatában azt a tapasztalati tényt, hogy nagy könyvtárak kifejlődhetnek tudományos intézeteken /egyetemen/ kívül is, de az egyetemen teljes kibontakozása nem képzelhető el nagy kapacitású könyvtárak nélkül. Az egyetem könyvtárügyének fejlődését és a fejlődés irányvonalát a következő szempontok alapján elemezhetjük: szervezeti kérdések, az állomány gyarapodása, állományhasználat az oktatás és nevelés szolgálatában.

Szervezeti - igazgatási téren a hálózati elv jut érvényre: a hálózati központ /a Budapesti Műszaki Egyetem Könyvtára/ szervezett módon, a szükségletek és feladatok, valamint a körülmények tényleges ismeretében teljesíti feladatait. Ugyanakkor központi könyvtárunk módszertani segítséget nyújt a tanszéki könyvtáraknak; a szerzeményezés ügyrendjét kidolgozta; központosítja a szerzeményezést, s ellátja őket katalóguscédulákkal.

E központosítás teszi lehetővé, hogy egyetemünkön a szerzeményezés koordinált, ami a műszaki irodalom ésszerű és gazdaságos gyarapítását biztosítja /devizaigényes könyvek, folyóiratok és egyéb művek tekintetében is/.

Egyetemünk könyvállománya 1949-ben 1088 kötet, 1955-ben 64 182 és 1960-ban 126 119 kötet. Gyarapodása az utóbbi két évben évente 11 000 kötet. A kurrens folyóiratok száma 1958-ban 1121, 1960-ban /31 országból 20 nyelven/ 1300. Az idegennyelvű folyóiratok aránya 80 %. A folyóiratok tárgyköri megoszlása: bányászat 319, kohászat 305, gépészet 346, egyéb 330. Mint a bányászat és a kohászat tudományos szakkönyvtára, a könyvek és a folyóiratok vonalán egyre inkább eleget tudunk tenni feladatainknak. A szakkönyvtári munka területén a kohászat és bányászat irodalmának osztályozási problémáit a könyvtár kiadványsorozatában /4. és 5. sz./ ismertette, s ezekkel - valamint a gépészet idevágó problémáival folyamatosan foglalkozik jelenleg is.

Az állománygyarapodás jelentős forrása lett a kiadványcsere. Cse-rekiadványok: az Acta Technica, az egyetem idegennyelvű közleményei.

Ujabban pedig a magyarnyelvű közlemények is, mert a külföldi cseretársak /jelenleg 40 országból 218 intézet/ mellett kiterjesztjük a kiadványcserét belföldi /bányász, kohász, gépész/ intézményekre is. A külföldi cseretársak száma ugyancsak bővülni fog, s ez évben eléri a 350-et.

Az állomány gyarapodása kiadványcseréből: 312 kötet könyv, 1886 /évf., példány/ periodika.

Az állományhasználat két mutatója 1960-ban: olvasott és kölcsönzött egységek száma 27 057; beiratkozott olvasók száma 1772.

Az állományhasználat igazi képéhez azonban nem elég a szokványos forgalmi statisztika módszere. Az állományrétegek tényleges használatát /tárgykör, nyelv, kiadványfajta stb. szerint/ magukból a könyvekből állapítjuk meg reprezentatív módszerrel. Itt nem a számok abszolút nagyságát, hanem jellegzetességét kell megfigyelnünk.

A vizsgálatra kiemelt művek /átlag 15-25 mű/ példányszámát, továbbá 1 példánynak átlagos forgalmát mutatjuk be az utolsó 2 évben:

Tárgykör	Példányszám	1 példány forgalma
Világnézet /tankönyv/	2000	7
" /jegyzet/	260	6
Műszaki /tankönyv/	700	6
" /jegyzet/	210	3
" /ajánlott irod./	80	3
Szépirodalom	42	7

Nyelv	Kötetszám	1 kötet forgalma
Orosz, műszaki	17	2
Orosz, nyelvgyakorlás	170	1
Német, angol és francia műszaki	17	2
Cseh, műszaki	5	1

E módszer alkalmazása adatokat nyújt egyrészt a "tankönyv vagy jegyzet" probléma, valamint a "saját vagy kölcsönzött könyv" kérdésének tisztázásához. /E kérdések vitáját illetően l.: Felsőoktatási Szemle, 1960. p. 655. és 1961. p. 158./ A tankönyvek egyéni beszerzését az oktatók kívánatosnak tartják, de ez a kívánság egyelőre még nem teljesült. A műszaki felsőoktatás területén szerzett itteni tapasztalatokat így lehetne összefoglalni: a jegyzetek könyvtári igénybevétele kisebb a könyvekénél, mert jegyzetet sokan vásárolnak. Világosan látszik ez a műszaki tankönyvek és jegyzetek forgalmában /6, illetve 3/.

Műszaki egyetemen a sokszorosított jegyzetek használata jelentős mértékű, és a könyvtári állományból nem hiányozhatnak a jegyzetek: ezekből idővel tankönyvek készülnek, átdolgozáson mennek át, forrásanyagul

szolgálnak az átdolgozásokhoz stb. Az oktatásban a fejlődés megítélésének és a reformok kidolgozásának nélkülözhetetlen eszközei, könyvtári használatuk pedig a hallgatók részéről a "keresletet" jelzi.

Az alsóbb évfolyam hallgatói általában tankönyveket és jegyzeteket használnak, a felsőbb évfolyamon az ajánlott irodalom és az idegen nyelvű irodalom is előtérbe kerül /diplomamunkák követelménye, a nyelvtudás bizonyos szintet elér stb./.

Összefoglalva megállapíthatjuk:

Az egyetem könyvtárállománya öt év alatt megkétszereződött, folyóiratállománya állandóan erős ütemben gyarapszik, kiadványcsere kapcsolatai és a könyvtárközi kölcsönzés rövidesen megkétszereződik, olvasóforgalma és az állomány minden rétegének használata jelentősen emelkedik.

A Központi Könyvtár egyike a gyorsan fejlődő egyetemi könyvtáraknak.

Dr. Uhlmann Aladár

+ + +

HOGYAN RAKTÁROZZUNK AZ EGYETEMI TANSZÉKI KÖNYVTÁRAKBAN?

A két budapesti műszaki egyetem tanszékein különböző nagyságu, de azonos funkcióju könyvtárakat találunk. Ezeket a könyvtárakat a tanszék munkatársai használják, tehát korlátozott nyilvánosságu, bizonyos mértékig kézikönyvtárnak tekinthető könyvgyűjtemények. A könyvtár kezelője többnyire az amugyis tulterhelt adminisztrátor, aki munkaidejének csak kisrészében tud foglalkozni a könyvtárral. Ezekből a sajátosságokból következik, hogy a tanszéki könyvtárak esetében nem alkalmazhatók mechanikusan sem a nagy szakkönyvtárak, sem pedig az azonos nagyságu kutatóintézetek könyvtárak munkamódszerei.

A következőkben a tanszéki könyvtáros fontos tevékenységével, a raktározással foglalkozunk. A ma általánosan használt raktárrendszerek a következők: szak,- nagyság,- időrend /a leltári számok sorrendje/, betűrend, esetleg nyelvek szerinti csoportosítás, ill. ezeknek a kombinációi.

A két budapesti műszaki egyetem 102 tanszéke közül szakrendben 56, mechanikus számsorrendben pedig 27 tanszék raktároz. Mivel ez a két mód a legelterjedtebb, csak ezekre térünk ki. Megvizsgáljuk, hogy milyen előnyei és milyen hátrányai vannak ezeknek a raktározási rendszereknek, így minden tanszéki könyvtáros kiválaszthatja a számára leginkább megfelelőt.